דרשוני כרך ב — 'הרועה בשושנים'

'הרועה בשושנים'דיני דויטש פרנקל

דודי לי ואני לו הרעה בשושנים (שיר השירים ב, טז)

ולמה נקרא הקדוש ברוך הוא 'הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים'? שרואה ברע, והוא כנדחק בין משוכות השושנים, ואומר: אוי לי מפרחיו ואוי לי מקוציו שאני בראתיו.

אמרה כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא: 'עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר' (שם, ב, יז) – אוי לי, שמיום שחרב המקדש נסתרו הפנים והותרו הקשרים ובאו במקומם בתרים.

ענה לה הקדוש ברוך הוא: איני סב אלא על הרי בשמים, שנאמר: 'עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל גבעתה לבונה' (שם, ד, ו) – שם שומע אני קול מרירות וליבון שבכם, ורואה יופייכם בו, שנאמר: 'כלך יפה רעיתי ומום אין בך' (שם, ד, ז).

אמרו לה אומות העולם לכנסת ישראל: 'אנה הלך דודך היפה בנשים' (שם, ו, א)?

ענתה להם: 'דודי ירד לגנו לערגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים' (שם, ו, ב) – בכל מקום שהוא, הרי הוא ע מי, רואה ברעתי ובצרתי.

תמהו אומות העולם: ואין בידו למחות?

ענתה כנסת ישראל: מוחה דמעות הוא.

אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים (שיר השירים ו, ג)

הרואה ברע, והוא כנדחק בין משוכות השושנים ואומר: אוי לי, 'כרמי שלי לא נטרתי' (שם, א, ו).

אמרה לו כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא: מהו שכתוב 'והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם וגו' (דברים כח, סג)?

השיב לה: לא היה ולא עתיד להיות.

אמרה לו: אני ישבתי על קבריהם וראיתי משרפותיהם.

השיב לה: מיום שניתנה בחירה בעולם, איני עוסק אלא בצפייה שנאמר: 'עיני ה' צפות רעים וטובים' (משלי טו, ג); ונאמר: 'הצופה לרשע וחפץ בהיצדקו', וכן צופה לצדיק וחפץ בטובתו.

אמרה לו: טוב חלקנו מזה, שבכוחנו לעשות טוב וחסד.

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאוה (שיר השירים ב, יד)

זהו שאמרה כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא, שאין לך נסתר כיונה בסלע, אלא הקדוש ברוך הוא שמסתיר פניו מישראל מיום שחרב המקדש, וישראל קוראים לו ואומרים הראנו את מראיךָ והשמיענו את קולךָ. והוא עונה להם: התבוננו בעולם שבראתי וראו מראי, דרשו בתורה שנתתי ושמעו קולי.

דבר אחר: 'הראיני את מראיך השמיעני את קולך' – אמר הקדוש ברוך הוא לכנסת ישראל: ומהו שאמרת 'הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני' (שם, ו, ה) – שמא אינכם יכולים לראותני ולשָׁמְעֵני? אמרו לו ישראל: זהו שאמרו אבותינו בסיני למשה: '... אם יספים אנחנו לשמע את קול ה' אלהינו עוד ומתנו... קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ה' אלהינו ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלהינו אליך ושמענו ועשינו' (דברים ה, כא–כג), ואף אתה ענית למשה כנגדם: 'שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כל אשר דברו' (שם, ה, כד).

ועוד: 'היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני' (שיר השירים ח, יג) – אל תקרי השמְיעֵני אלא הַשְׁמִיעֵנִי, אף זה שאמרו ישראל לקדוש ברוך הוא – היושב בגן העליון, ישראל מתקבצים חבורות־חבורות ומקשיבים לדבריךָ בלימוד תורתך, יהי רצון שתשמיענו דברי כיבושין ודברי נחמות, ולוּ על ידי נביאיך.

עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על־הרי בתר (שיר השירים ב, יז)ברח דודי ודמה לך לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים (שם, ח, יד)

שתי פעמים נאמר דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על ההרים: בשעת הצללים בואך הלילה על הרים מבותרים – שם דודי סובב; באור היום על הרים מבושמים – שם דודי בורח?! אלא ללמדך שבשעה שצר לבני האדם צריכים הם לאלהים שיהיה מסתובב ביניהם, אל תקרא סב אלא סָב המנחם לנכדיו; ובשעה שרווח להם אינם מחפשים אחריו, ואם אין האדם בוחר בה' וחובר אליו, הרי הוא בורח לו.

• המדרשים נכתבו במסגרת בית המדרש המתחדש של 'אלול'.

הרי הוא עמי רואה ברעתי ובצרתי – ספרי זוטא פרק י: 'עמו אנכי בצרה' (תהלים צא, טו) הא ידעת שכל זמן שישראל בצרה אף הקדוש ברוך הוא עמהן בצרה. מוחה דמעות הוא – על פי ישעיה כה, ח 'ומחה אדני ה' דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר'. אני ישבתי על קבריהם – ראו בבלי, סנהדרין עא, ע"א. הצופה לרשע וחפץ בהיצדקו – מתוך פיוט לימים נוראים (אשכנז) 'וכל מאמינים' של הפייטן יניי, ארץ ישראל, מאה 6-7.